

Dnes tu, v jej rodnej obci, odhaľujeme pamätnú tabuľu Magde Radnót. Medzi stále a významné programy našej organizácie, Akademickej rady Maďarov na Slovensku, patrí odhaľovanie pamätných tabúľ osobnostiam, ktorých život alebo pôsobenie boli späté s územím dnešného Slovenska a ktoré boli členmi Maďarskej akadémie vied. Dnešný akt sa však spomedzi ostatných – doteraz sme odhalili 19 pamätných tabúľ – vyníma. A to tým, že Magda Radnót je jedinou vedkyňou spätou s týmto územím, ktorá ako žena dosiahla hodnosť akademičky. Navyše sa jej podarilo dosiahnuť tento status za mimoriadne náročných životných podmienok.

Magda Radnót sa narodila v roku 1911 práve tu, v obci Výčapy-Opatovce. Jej rodina bola chudobná, otec zahynul v prvej svetovej vojne, a preto ju matka poslala k jednému z príbuzných do Budapešti. Tam chodila do školy a začala aj vysokoškolské štúdium, ale lekársky diplom získala v Pécsi v roku 1935. Už ako študentka medicíny sa zaujímala o patológiu a základy tejto vednej disciplíny si osvojila v inštitúte patológie u profesora Entza. Svoje patologické vedomosti si rozšírila počas jedného semestra ako štipendistka vo Viedni. Po návrate domov nastúpila na kliniku profesora Imreho. Imre mal na Magdu Radnótovú veľký vplyv, keďže jej zveril vedenie histologického laboratória, kde sa venovala ochoreniam slzných žliaz. Na túto tému vyšla aj jej prvá súhrnná práca. Na podnet Imreho sa však začala zaujímať aj o výskum súvislostí medzi fungovaním oka a endokrinného systému. Profesora Imreho treba spomenúť osobitne aj preto, lebo nielen podporoval Radnótovej vedeckú činnosť, ale v roku 1944, po prevzatí moci fašistickým hnutím šípových krížov, ju na určitý čas ukrýval vo svojom dome, pretože sa kvôli svojmu židovskému pôvodu ocitla v život ohrozujúcej situácii.

Po vojne pokračovala vo svojej práci po boku profesora Nánayho. V roku 1946 získala profesorský titul. V roku 1950 bola vymenovaná za riaditeľku Očnej kliniky v Szegede, kde však nestrávila ani rok, pretože ju Lekárska fakulta Budapeštianskej univerzity pozvala na post riaditeľky Očnej kliniky č. 1. Tu sa prejavili jej organizačné schopnosti, keďže dosiahla, aby popri patologickom laboratóriu fungovalo aj genetické, imunologické a mikrobiologické laboratórium, ktoré sú pre klinický výskum nevyhnutné. Napriek tomu patológia zostala jeho hlavnou oblasťou záujmu. Bola mimoriadne plodnou autorkou: publikovala viac ako 300 vedeckých prác, najmä v oblasti ultraštruktúry slzných žliaz a sietnice.

Ako uznanie za svoju prácu získala viacero ocenení a vyznamenaní. Pre nás je najdôležitejšie zdôrazniť, že od apríla 1961 bola členkou korešpondentkou Maďarskej akadémie vied, v rokoch 1973 až 1976 bola členkou predsedníctva a v máji 1976 sa stala riadnou členkou. Čo je pozoruhodné aj preto, lebo v tej dobe ešte nebolo v Akadémii veľa žien akademičiek. Okrem domácich ocenení nemôžeme prehliadnuť ani jej medzinárodné pôsobenie, keďže bola zakladajúcou členkou Medzinárodnej oftalmologickej akadémie a v rokoch 1972 až 1976 predsedníčkou Európskej oftalmologickej spoločnosti. Bola členkou Rímskej lekárskej akadémie a externým členom Nemeckej akadémie prírodných vied Leopoldina v Halle. A to sme ešte nespomenuli jej riadne alebo čestné členstvá v ďalších zahraničných spoločnostiach.

Povedzme si však niečo aj o jej osobných vlastnostiach. Uvedieme dva príklady spomedzi mnohých. Ako profesorka vyžadovala od študentov presnosť. Jej prednášky sa konali ráno medzi 8. a 10. hodinou a dvere prednáškovej sály dala zamknúť o ôsmej. Kto chýbal trikrát, tomu nepodpísala index a nemohol ani ísť na skúšku. Aj ako vedúca kliniky bola mimoriadne prísna. V budove sa nesmelo fajčiť, jeť sa smelo len počas obednej prestávky v jedálni. K pacientom mohol vstúpiť naraz len jeden návštevník v plášti, ktorý dostal v šatni. Neprijímala žiadne úplatky. Ak sa o to niekto pokúsil, dala ho vyhodiť. Bola dôsledná, prísna s mimoriadne silnou morálnou silou, ktorá nepoznala žiadne výnimky.

Teraz – pri odhalení pamätnej tabule – si pripomeňme Magdu Radnót ako osobnosť, ktorá bola zakladateľkou vedeckej školy, ako vynikajúcu vedúcu a organizátorku, ktorá sa napriek pohnutému osudu v detstve vypracovala až na členku Maďarskej akadémie vied a zaslúžene sa stala slávnou osobnosťou svojej rodnej obce. Jej pamätná tabuľa bude umiestnená vedľa pamätnej tabule jej sestry Kataríny Lazarovej, ktorá je v slovenskom literárnom prostredí známa a uznávaná.